

סיכום חוות הדעת בעניין הסדר "סע-חן" (קרפול)

הילה מור וז'נט קרבץ בהנחיה של עו"ד חנן מנדל

הקליניקה לפרקטיקה ומדיניות סביבתית, הפקולטה למשפטים ע"ש יעקב הרצוג,
אוניברסיטת בר-אילן

יולי 2005

רקע

זרימה יעילה של אנשים והון היא הכרח וחלק בלתי נפרד ממשק כלכלי מפותח, ומערכת התחבורה היא המאפשרת תנועה זו. איכות סביבה ברמה גבוהה מהווה גם היא חלק בלתי נפרד מכלכלה מתקדמת ושתייהן יחד יוצרות את המרחב בו מתקיימת חברה מפותחת. התחבורה אחראית לחלק ניכר מזיהום האוויר וממטרדי הרעש. שטחי קרקע רבים נתפסים על ידי כבישים ומחלפים, ומהווים בין השאר פגיעה בנוף ויוצרים נזק למי תהום ומים עיליים. בנוסף, אנו עדים לעליה בתחלואה במרכזי הערים, אשר חלקה נגרמת ככל הנראה מרמות זיהום אויר גבוהות.

מיתון הפגיעות של מערכת התחבורה בסביבה יכול להיעשות על ידי שילוב של מגוון אמצעי מדיניות. מהשקעות בתשתית לתחבורה ציבורית בעיקר במרכזי הערים ועד לאמצעים רגולטיביים.

מטרת חוות הדעת הייתה לבחון הסדר לפיו יחויבו מעסיקים ציבוריים ופרטיים בהקצאת מקומות חניה לרכבי "סע-חן", בדומה להסדר הנוכחי הקיים בחוק הנכים. כלומר, רכב שמשמש כמקור הגעה לעבודה למספר עובדים יזכה להטבות חנייה. הכוונה, העומדת מאחורי ההסדר של רכב הגעה משותף לעבודה, היא הפחתת הנזקים הסביבתיים הנגרמים כתוצאה מעומס המכוניות הפרטיות בכבישים, שמהוות כיום אמצעי מרכזי להגעה למקום העבודה ולחזרה ממנו. זאת יתאפשר על ידי יצירת תמריץ הן לעובד והן למעסיק ליישום ההסדר.

סוג רגולציה רצוי

אפשרות רגולציה יעילה של תחבורת העובדים מוטלת בעיקר בידי המעסיקים, שבידם האפשרות לשינוי התרבות הארגונית. לפיכך יש לדאוג ליעילות ההפנמה של כל הסדר חדש בקרב קבוצה זו. הסדרים וולונטריים של תוכניות תחבורה מגוונות, המתבססים על אמצעי הסברה, וחינוך המעבידים לערכים סביבתיים כרוכים בעלויות, זמן ממושך וחוסר אפקטיביות של התוצאה הסופית לעומת המשאבים המושקעים. כלומר, ההנחה היא שאף הסברה מוצלחת אינה יכולה להשיג תוצאה של הירתמות מלאה. ואילו שיתוף פעולה של כ-20% אחוזים אינו בעל משקל מספיק על מנת להשיג את המטרה הסביבתית. לשם זאת יש צורך ביישום רחב של ההסדר, על מנת לראות תוצאות ממשיות. האפשרות היחידה, אם כן, היא להשיג זאת על ידי חקיקה מחנכת, המלווה במקביל גם בהסברה.

ההסדר שהוצע על ידינו

האמצעי שנבחר הוא חקיקה ראשית: הוספת סעיף חיוב של מעבידים להקצאת מקומות "סע-חן", בתיקון לחוק התכנון והבניה, שתוקן לאחרונה ב-15 באוגוסט 2004. בדומה להסדר הקיים בו גבי הקצאת מקומות חניה לנכים.

ס' 265 [נספח 1] לחוק יקנה סמכות לשר הפנים להתקין תקנות, הבאות לקיים את האמור בתיקון לחוק. התקנות יחייבו כל מעביד בעל עסק טעון רישוי, העומד בהגדרת "מעסיק חייב בהסדר סע-חן" בחוק זה, להקצות מקומות חנייה לרכבי "סע-חן", כתנאי מקדים לקבלת/חידוש רישיון עסק או כתנאי לאי ביטולו לפי ס' 158 לחוק התכנון והבניה, תשכ"ה-1965 [נספח 2] ולפי ס' 1 לחוק רישוי עסקים, תשכ"ח-1968 [נספח 3].

הצעת תיקון חוק תכנון ובניה: תוספת בנושא הסדר "סע-חן"

1. סעיף הגדרות

רכב "סע-חן" - רכב המשמש שלושה עובדים או יותר להגעה למקום העבודה וחזרה ממנו, ואשר ניתנה לו תעודת "סע-חן" מהמעסיק, שהונפקה על ידי משרד הרישוי, והמאשרת ומזהה את הרכב כרכב "סע-חן".

תעודת "סע-חן" - תעודה הניתנת לחבריי "סע-חן" על ידי משרד הרישוי, והמזהה את רכביהם כ"רכב "סע-חן".

התעודה תכלול את שם העסק, כתובתו, מספר רישיון העסק ופרטי הרכב/רכבים החתומים על הסדר "סע-חן" עם המעביד, ותהיה מוצגת לעין כל על השמשה הקדמית של הרכב. לכל מעסיק, המפעיל במישרין או בעקיפין במקום העבודה חנייה לעובדיו, יינתנו תעודות "סע-חן" בכמות של 10% משטח החנייה העומד לרשות עובדיו. זכות השימוש בתעודה מותנית בנוכחותם ברכב של שניים או יותר מעובדי המקום, בעלי תעודת עובד, בעת הכניסה לחנייה והיציאה ממנה.

חבריי "סע-חן" - שלושה עובדים או יותר, מאותו מקום עבודה, שמסכימים להגיע לעבודה ולחזור ממנה ברכב אחד, כפי שיוסדר על ידם ב"הסדר "סע-חן".

הסדר "סע-חן" - טופס הסכמה להצטרפות להסדר "סע-חן" ללא התחייבות זמן, אותו מוסרים "חבריי "סע-חן", למעביד.

בתמורה הם מקבלים תעודת "סע-חן" אחת משותפת לכולם, שבה מצוינים פרטי רכביהם. כל אחד מהרכבים הנ"ל יוכל להשתמש בתורו או באופן קבוע בתעודת "סע-חן", שמקנה לו חנייה מועדפת קבועה. כל זאת בתנאי שבעת החנייה או היציאה ממנה לפחות שניים מחברי "סע-חן" יהיו נוכחים ברכב. במידה וההסדר בין "חברי "סע-חן" חדל להתקיים, עליהם להודיע זאת לאלתר למעביד, ולהחזיר לו את "תעודת "סע-חן". אין הדבר ייחשב כהפרת הסכם הסדר ה"סע-חן".

"חניה" - כפי שרשומה בסעיף ההגדרות בתקנות התעבורה.

"חניה מיועדת ל"סע-חן" - חנייה השמורה באופן בלעדי לרכבים בעלי תעודת "סע-חן" בכל שעות היממה. מקום החניה יסומן בשלט מתאים בהתאם לתקנות התעבורה.

"מעסיק חייב בהסדר "סע-חן" - בעל העסק טעון הרישוי (כמוגדר בצו רישוי עסקים (עסקים טעוני רישוי), התשנ"ה, העומד בראשו של עסק או מי מטעמו, המעסיק עובדים בשכר או שלא בשכר, שמפעיל ומספק במישרין או בעקיפין מקום חנייה של 20 מקומות או יותר בשביל עובדיו, חייב לדאוג לסידורי "חנייה מיועדת ל"סע-חן".

לסיכום

לאחר שההסדר נבחן על היבטיו השונים, נקבע כי הוא יעיל, אינו כרוך בעלויות, ואמור להביא לשיפור המצב הסביבתי הבעייתי בישראל. ולא פחות חשוב, הוא בעל תועלות נלוות הן למעסיקים והן לעובדים. עיקר כוחו טמון בהיותו מוסדר בחקיקה, ועל כן הוא בעל פוטנציאל ליצור שינוי של ממש בחברה הישראלית, החל משינויים עמוקים בתרבות הארגונית המקובלת, וכלה בהפחתת הנזקים הסביבתיים החמורים הנגרמים מעומס התנועה בכבישים.